

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови

Л. Деркач

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

*Матеріали для практичних занять
та самостійної роботи з курсу*

УДК 811.161.2'342

Д 36

*Рекомендувала до друку вчена рада
факультету філології та журналістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 2 вересня 2020 року)*

Рецензенти:

М. В. Жуйкова – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки;
Л. Ю. Тиха – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та іноземної лінгвістики Луцького національного технічного університету.

Видання містить матеріал для практичних занять та самостійної роботи з курсу «Вступ до спеціальності».

Для студентів спеціальності 014 «Середня освіта (Українська мова і література)», за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Українська мова та література. Світова література».

1. ПЕРЕДМОВА

Пропоноване видання містить практичний матеріал та завдання для самостійної роботи до змістових модулів курсу «Вступ до спеціальності», передбаченого освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра спеціальності 014 «Середня освіта (Українська мова і література)» за спеціалізацією «Середня освіта. Українська мова та література. Світова література».

Дисципліна є пропедевтичною, формує основи лінгвістичної підготовки студентів та розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів української мови та літератури, світової літератури. Зміст курсу охоплює відомості про основи майбутньої професії, специфіку професійної діяльності вчителя, а також про сутність мови, її походження, функції, структуру, закономірності розвитку і функціонування. Дисципліна є продовженням шкільного курсу української мови, водночас спрямована на ознайомлення студентів зі специфікою мовознавства як науки, а також із конкретними освітніми потребами, втіленими у професійному стандарті вчителя ЗЗСО.

Курс узагальнює відомості про структурні рівні мови, передбачає теоретичне засвоєння й практичне застосування основних лінгвістичних понять і термінів, відомостей про мовні структурні одиниці та специфіку зв'язку між ними в контексті фахової підготовки вчителя-словесника. Поглиблення здобутих знань відбуватиметься в процесі вивчення низки дисциплін циклу дисциплін професійної підготовки.

Мета курсу – формувати ключові компетентності майбутнього вчителя української мови та літератури, світової літератури, необхідні для успішної самореалізації, втілення інтелектуальних, творчих, дослідницьких ініціатив, підготувати студентів до вивчення мовознавчих дисциплін.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Прак.	Сам. роб.	Конс.	Форма контр./ бали
Змістовий модуль 1. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти						
Тема 1. Політика у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа”.	6	2	2	2		ДС / 3 б.
Тема 2. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти.	2		2			АЕ / 3 б.
Тема 3. Траєкторія підготовки вчителя-філолога в ЗВО (рівень освітнього ступеня бакалавра).	7	2		2	1	
Тема 4. Зміст і структура програм з української мови та української літератури для закладів загальної середньої освіти.	8	2	2	4		ДС / 3 б.
Тема 5. Теоретичні основи сучасної лінгводидактики.	4	2	2			ПР / 3 б.
Тема 6. Жанри усного та писемного професійного мовлення.	7	2	2	2	1	ДБ / 3 б.
Тема 7. Наукова комунікація як складова фахової діяльності педагога. Дотримання правил академічної доброчесності в освітній та науковій діяльності.	4	2	2			Т / 3 б.
Тема 8. Курсова робота з методики навчання української мови як самостійна навчально-наукова праця.	7	2	4	2	1	РМГ/ 3 б.
Поточне оцінювання						21 б.
Модульна контрольна робота 1						30 б.
Разом за змістовим модулем 1	45	14	16	12	3	51 б.
Змістовий модуль 2. Мовознавство як наука про мову						
Тема 1. Сутність мови, її функції. Мова як знакова система. Мова і мовлення. Мова і мислення.	5	2			1	
Тема 2. Історичний розвиток мов. Класифікація мов. Типи класифікацій. Мовна картина світу.	6	2	2	2		ПР/3 б.
Тема 3. Форми функціонування мови. Письмо, його функції. Різновиди письма. Розвиток слов'янської графіки.	4	2	2			ПР3 / 3 б.
Тема 4. Мовознавство як наука про мову. Методи мовознавства, зв'язок з іншими науками. Розділи мовознавства.	6	2		2		

Тема 5. Фонетика й фонологія. Вивчення фонетики в школі.	4	2	2			ТР / 3 б.
Тема 6. Морфеміка та словотвір української мови. Вивчення будови слова та словотвору в школі.	7	2	2	2	1	Т / 3 б.
Тема 7. Лексикологія та фразеологія. Лексикографія. Їх вивчення в школі.	4	2	4			ПР / 3 б.
Тема 8. Граматика. Граматичне значення, граматична форма, граматична категорія. Вивчення граматики в школі	9	2	4	4	1	РМГ / 4 б.
Поточне оцінювання						19 б.
Модульна контрольна робота 2						30 б.
Разом за змістовим модулем 2	45	16	16	10	3	49 б.
ВСЬОГО	90	30	32	22	6	100 б.

Форми контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, ПР – проєкт, ПРЗ – презентація, РЗ – розв’язування завдань, РМГ – робота в малих групах, МКР – модульна контрольна робота, Р – реферат, АЗ – аналітична записка, АЕ – аналітичне есе.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. Політика у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»

Теоретичний блок

1. Мета й завдання Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.

2. Загальні та фахові компетентності, передбачені Концепцією.

3. Рівні повної загальної середньої освіти, визначені Законом України «Про освіту».

4. Державний стандарт повної загальної середньої освіти: мета й завдання; освітні галузі й компетентності.

5. Формування варіативного переліку інтегрованих курсів та предметів відповідно до Державного стандарту ПЗСО та базового навчального плану.

6. Освітня програма закладу середньої освіти: робочий план як частина освітньої програми; формування переліку предметів та інтегрованих курсів.

Практичний блок

1. Ознайомтеся з Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». Які цілі визначені цим документом?

2. Назвіть загальні та фахові компетентності, передбачені Концепцією.

3. Схарактеризуйте рівні повної загальної середньої освіти.

4. Сформулюйте мету й завдання адаптаційного циклу базової середньої освіти відповідно до Державного стандарту повної загальної середньої освіти.

5. Сформулюйте мету й завдання циклу базового предметного навчання.

6. Схематично відтворіть структуру Державного стандарту повної загальної середньої освіти.

7. Назвіть освітні галузі, для яких Державним стандартом ПЗСО визначено вимоги до результатів навчання учнів.

8. Схарактеризуйте компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі.

9. Які вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мовно-літературної галузі передбачено Державним стандартом ПЗСО?

10. Встановіть взаємозв'язок між Державним стандартом ПЗСО, Типовою освітньою програмою та освітньою програмою закладу загальної середньої освіти. Відтворіть це схематично.

11. Підготуйтеся до дискусії «Чи формує нова українська школа компетентності для життя?».

Рекомендовані джерела

1. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

2. Державний стандарт базової середньої освіти: 5-9 класи Нової української школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/10/08/derzhstandartbazovoioisvityprezentatsiya.pdf>

3. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

4. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola>

6. Нова українська школа: внутрішня система забезпечення якості освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki>

7. Нова українська школа: poradnik dla vchytelya. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya>

Тема 2. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти

Теоретичний блок

1. Основні документи, які регулюють професійну педагогічну діяльність (Кодекс законів про працю України; Закон України «Про освіту»; Закон України «Про повну загальну середню освіту»; Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року; Концепція розвитку педагогічної освіти (16.07.2018 № 776); Державні стандарти відповідного рівня повної загальної середньої освіти; Типові освітні програми; Методичні рекомендації про викладання окремих навчальних предметів у ЗЗСО; Критерії та рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів ЗЗСО; санітарні правила та норми в закладах ЗЗСО; правила внутрішнього розпорядку закладу освіти).

2. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти (проект). Загальні компетентності вчителя ЗЗСО.

3. Професійні компетентності вчителя: мовно-комунікативна, предметна, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, педагогічного партнерства, інклюзивна, здоров'язберезувальна, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювальна інноваційна, здатність до навчання впродовж життя, рефлексивна.

4. Складники фахової підготовки вчителя-філолога (лінгвістична, культурологічна, педагогічна, психологічна, комунікативна, методична, інформаційна компетентності) .

5. Професійне самовиховання вчителя.

Практичний блок

1. Ознайомтеся з проєктом Професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти. Назвіть загальні компетентності вчителя ЗЗСО.

2. Схарактеризуйте фахові компетентності вчителя ЗЗСО.
3. Ознайомтеся з вимогами до фахової підготовки вчителя-філолога. Узагальніть інформацію у вигляді таблиці.
4. Дайте відповідь на запитання: що передбачає професійне самовиховання майбутнього вчителя?
5. Підготуйте аналітичне есе «Сучасний вчитель-філолог закладу загальної середньої освіти».
6. Із праці В. О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям» випишіть дві педагогічні ситуації. Проаналізуйте поведінку вчителя щодо їх розв'язання і дотримання норм педагогічної діяльності.
7. Підготуйте огляд наукових публікацій із журналу «Дивослово», «Нова педагогічна думка», «Освітні обрії», «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія та педагогіка»», «Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки» (не менше 10), які стосуються проблеми формування професійних якостей та професійної підготовки вчителя-філолога.

Рекомендовані джерела

1. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Державний стандарт базової середньої освіти: 5-9 класи Нової української школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/10/08/derzhstandartbazovoioosvityprezentatsiya.pdf>
3. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
4. Клокар Н. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу: монографія. Київ: Либідь, 2010. 528 с.
5. Проект професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-za-profesiyami-vchitel--zzso>
6. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. 404 с
7. Семенов О. М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету) : дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти”. Київ, 2005. 476 с.
8. Трофименко А. О. Формування навчальних компетентностей у майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти”. Тернопіль, 2008. 22 с.
9. Халимон І. Й. Формування професійної компетентності вчителя з другої спеціальності „Іноземна мова” : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти”. Житомир, 2009. 20 с.

Тема 3. Програми з української мови та української літератури, зарубіжної літератури для закладів загальної середньої освіти

Теоретичний блок

1. Програми з української мови та української літератури, зарубіжної літератури для закладів загальної середньої освіти – документи, що регулюють професійну педагогічну діяльність. Відповідність їх змісту засадничим ідеям Державного стандарту повної загальної середньої освіти.

2. Зміст і структура програми з української мови для 5-9 класів ЗЗСО.

3. Зміст і структура програми з української мови для 10-11 класів ЗЗСО.

4. Зміст і структура програми з української літератури для 5-9 класів ЗЗСО.

5. Зміст і структура програми з української літератури для 10-11 класів ЗЗСО.

6. Зміст і структура програми із зарубіжної літератури для 5-9 класів ЗЗСО.

7. Зміст і структура програми із зарубіжної літератури для 10-11 класів ЗЗСО.

8. Можливі зміни в змісті програм з української мови та української літератури, зарубіжної літератури у зв'язку з варіативністю реалізацію мовно-літературної освітньої галузі в типовому навчальному плані.

Практичний блок

1. Опрацюйте такі документи: Українська мова. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (2017); Українська література. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (2017); Українська мова. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту (2017); Українська література. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту (2017).

3. Схарактеризуйте наскрізні та змістові лінії Програм з української мови та літератури для 5-9, 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, компоненти програм. Підготуйтеся до їх обговорення.

4. Схарактеризуйте специфіку реалізації змістових ліній програм з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів на прикладі вивчення конкретних розділів мовознавства (для кожного класу).

5. Підготуйте огляд наукових публікацій із журналів «Дивослово», «Нова педагогічна думка», «Освітні обрії», «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Психологія та педагогіка”», «Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки» та ін., які стосуються питань методики вивчення української мови та літератури в школі (не менше п'яти) за такою структурою: автор, тема, основний зміст, висновки автора, висновки ваші.

6. Підготуйтеся до дискусії: «Сучасний вчитель-філолог – який він: проблеми та суперечності».

Рекомендовані джерела:

1. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Державний стандарт базової середньої освіти: 5-9 класи Нової української школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/10/08/derzhstandartbazovoiosvityprezentatsiya.pdf>
3. Зарубіжна література. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
4. Зарубіжна література. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
5. Проєкт професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-za-profesiyami-vchitel--zzso>
6. Українська мова. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
7. Українська література. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
8. Українська мова. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
9. Українська література. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Тема 4. Теоретичні основи сучасної лінгводидактики

Теоретичний блок

1. Зміст і завдання лінгводидактики.
2. Сучасні тенденції сучасної лінгводидактики в аспекті реалізації концепції НУШ.
3. Компетентнісна спрямованість навчання української мови та літератури в закладах загальної середньої та вищої освіти.
4. Напрями сучасної лінгводидактики: комунікативний, дослідницький, етнокультурологічний, діяльнісний, особистісно зорієнтований.
5. Дотримання принципів академічної доброчесності в освітньому процесі.
6. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час вивчення філологічних дисциплін.

Практичний блок

1. Опрацюйте запропоновані джерела. Коротко схарактеризуйте основні напрями сучасної лінгводидактики.

2. Реалізація сучасних лінгводидактичних принципів у Держаному стандарті загальної середньої освіти.

3. Реалізація сучасних напрямів лінгводидактики в програмах з української мови та літератури для закладів загальної середньої освіти.

4. Запишіть визначення таких понять: лінгводидактика; комунікативний, дослідницький, етнокультурологічний, діяльнісний, особистісно зорієнтований принципи лінгводидактики; академічна доброчесність, змістові лінії програм з української мови та літератури для ЗЗСО.

5. Підготуйте проєкт “Напрями сучасної лінгводидактики”. Етапи підготовки:

А. Виберіть напрям, які представлятимете: а) комунікативний, б) дослідницький, в) етнокультурологічний, г) діяльнісний, г) особистісно зорієнтований.

Б. Опрацюйте наукові публікації з журналів «Дивослово», «Нова педагогічна думка», «Освітні обрії», «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Психологія та педагогіка”», «Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки», та ін., у яких ідеться про шляхи реалізації обраного вами напрямку сучасної лінгводидактики. Структура огляду: автор, назва статті, короткий зміст (5-7 речень), висновок.

В. Підготуйте презентацію, у якій буде використано результати аналізу вищеназаних джерел та ваші узагальнення.

Рекомендовані джерела:

1. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми лінгводидактики: реалії та перспективи», присвяченої 80-річному ювілею від дня народження та 50-річчю наукової діяльності доктора педагогічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Марії Іванівни Пентилюк (7-8 квітня 2016 р., м. Херсон) / за заг. ред. І.В. Гайдаєнко. Херсон, 2016 299 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

[http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%BE%D1%81%D1%82\[1\].pdf?id=699b095b-b41a-4c8b-ba98-62da773acfeb](http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%BE%D1%81%D1%82[1].pdf?id=699b095b-b41a-4c8b-ba98-62da773acfeb)

2. Кучерук О. Пріоритетні напрями в шкільній лінгводидактиці [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2014/2/26.pdf

3. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.

4. Пентилюк М. Розвиток української лінгводидактики в контексті державного стандарту базової і повної освіти в Україні // Вісник Львівського університету. Серія “Філологія”. 2010. Вип. 50. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

http://old.philology.lnu.edu.ua/visnyk/50_2010/50_2010_Pentyliuk.pdf

5. Пентилюк М., Нікітіна А., Горюшкіна О. Концепція когнітивної методики навчання української мови // Дивослово. 2004. № 8. С. 5–9.

6. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: Мрія-1, 2005. 404 с.

7. Семенов О. М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету) : дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти”. Київ, 2005. 476 с.

Тема 5. Усна професійна комунікація. Види й жанри усного професійного мовлення. Дебати

Теоретичний блок

1. Усні жанри професійного мовлення: монологічні, діалогічні, полілогічні.
2. Види дискусій. Проведення дискусії “мозковий штурм”.
3. Види нарад. Підготовка та проведення наради.
4. Дебати. Правила проведення дебатів.

Практичний блок

1. Ознайомтеся з правилами проведення дебатів (сформульовані нижче).
2. Пригадайте структуру аргументу.
3. Підготуйте аргументи для дебатів **«Можливість формування варіантів реалізації мовно-літературної освітньої галузі в типовому навчальному плані є позитивним кроком реформування сучасної освіти»** з огляду на те, яку сторону ви оберете: опозиції чи пропозиції.
4. Сформулюйте тези виступу, пам’ятаючи, що аргументи повинні бути перевіреними, точними, конкретними (знати джерело повідомлення), стислими, несуперечливими.
5. Продумайте можливі заперечення аргументів ваших опонентів.
6. Ознайомтеся із критеріями оцінки команд – учасників дебатного турніру.

Рекомендовані джерела:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: ВЦ Академія, 2004. 324 с.
2. Голуб Н. Б. Типологія жанрів педагогічного мовлення // Українська мова і література в школі. 2008. № 3. С. 48–52.
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. Київ: А. П. Н., 2003. 186 с.
4. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2003. 311 с.
5. Мистецтво публічних дебатів: навч. посіб. Київ: [б. в.], 2000. 230 с.
6. Сагач Г. М. Риторика / Г. М. Сагач. – К. : Ін Юре, 2000. 340 с.
7. Томан І. Мистецтво говорити: пер. з чес. Київ: Політвидав України, 1989. 293 с.

Правила проведення дебатів (Оксфордська модель)

Дебати організовує і проводить Голова. Він не має права брати участі в дискусії, тому що є нейтральною особою.

Голові допомагає Секретар, котрий інформує доповідача про те, скільки часу йому залишилося, а також займається веденням документації дебатів.

Перед дебатами учасники займають місця за таким принципом:

- з правого боку – особи, що захищають тезу;
- з лівого – особи, що заперечують тезу;
- в кінці залу – особи, котрі ще не мають визначеної думки.

Перші місця призначені для тих, хто виступає. Кожен з них повинен розпочати виступ словами «пане голово», звертаючись до особи, що проводить дискусію.

Учасники дебатів мають звертатися один до одного, уживаючи форми «пане/пані».

У дебатах по черзі виступають особи, які захищають тезу, і ті, які цю тезу заперечують. Першим виступає той, хто визначає й захищає тезу. Усі, хто виступає після нього, повинні обговорювати цю тезу. Ті, хто виступають останніми, підсумовують аргументи сторін. Завершують дебати запереченням тези.

Учасники дебатів мають право ставити запитання й висловлювати інформацію. Для цього потрібно встати з місця, піднести праву руку й сказати слово «запитання» або «інформація». Той, хто виступає, має право прийняти або відхилити втручання за допомогою слів «прошу», «ні, дякую». Втручання може бути не довшим, ніж 2–3 речення. Якщо втручання відхилене, особа, яка ставила запитання, повинна без заперечення сісти.

Той, хто виступає, і Голова мають право в будь-яку хвилину перервати втручання.

Слід чітко дотримуватися норм часу для виступу, оскільки після його вершення Голова має право перервати виступ.

Ролі промовців під час дебатів

Оксфордські дебати складаються з двох частин. Протягом першої частини виступають основні промовці, визначені організаторами дебатів. Їх є четверо від кожної сторони. Промовці виступають по черзі. Кожен із них виконує чітко визначену роль.

I промовець. Пропозиція. Відкриває дискусію. Його завдання – визначення теми. Перший промовець повинен звернутися до тези, визначаючи всі незрозумілі в ній формулювання. Потім повинен представити 3 (максимум – 4) основні аргументи своєї сторони, частково обґрунтовуючи їх. Для виступу надано 5 хвилин. Роль першого промовця складна й водночас дуже важлива, оскільки всі наступні промовці повинні дотримуватися визначеної ним тези.

I промовець. Опозиція. Його завдання – звернутися до визначення тези іншої сторони і представити її власне розуміння. Це не може бути цілком інше визначення, а лише власне ставлення до тези у тому значенні, в якому представлене пропозицією. Потім промовець повинен представити 3 головні контраргументи до тези і обґрунтувати їх. Для виступу він має 5 хвилин. Ця роль також є важкою, вона визначає усю подальшу стратегію своєї сторони.

II промовець. Пропозиція. Його завданням є розкриття аргументів першого промовця. Він може дуже коротко звернутися до аргументів опозиції. Але це не є головним завданням. Цей промовець повинен розвинути обґрунтування аргументів першого промовця від пропозиції і додати власні думки (максимум 3), нові аргументи, пов'язані з попередніми. Він має для виступу 5 хвилин.

II промовець. Опозиція. Висловлюється за схемою *II промовця* зі сторони пропозиції.

III промовець. Пропозиція. Повинен заперечувати аргументи другої сторони. Він не може наводити власні аргументи. Проте повинен згадати всі аргументи супротивників і заперечити їх або показати відсутність зв'язку їх із темою дискусії. Для виступу він має 4 хвилини. Це найскладніша роль у

дискусії, котра вимагає постійної уваги до аргументів супротивників та їх динамічного аналізу.

III промовець. Опозиція. Висловлюється за схемою *III промовця* зі сторони пропозиції.

IV промовець. Пропозиція. Підсумовує аргументи своєї сторони. Він може (але дуже коротко) згадати попередній виступ супротивника. Якщо попередній промовець з його сторони не виконав належно свої функції, то він повинен коротко згадати аргументи супротивників. Його головним завданням є повторення й закріплення найважливіших аргументів, що були сформульовані його стороною, а також – обґрунтування їхнього значення. Він не повинен наводити жодних нових аргументів. Ця роль не належить до складних, проте є дуже важливою. Оскільки виступ саме цього промовця залишиться в пам'яті слухачів. Промовець має 4 хвилини.

IV промовець. Опозиція. Висловлюється за схемою *IV промовця* зі сторони пропозиції. Додатковою перевага цього промовця – він закриває основну частину дискусії та має право останнього слова.

Присутні можуть представляти аргументи на підтримку кожної зі сторін. Це може тривати до 2 хв.

Після дебатів члени журі підсумовують результати дискусії.

Примітка: під час дебатів промовці не стають за кафедру, а стоять біля неї.

Критерії оцінки команд – учасників дебатів

Предметом оцінювання є аргументи, а не теза. Оцінюють форму викладу аргументів кожного учасника, формулювання запитань, відповіді за такими критеріями:

1. Аргументація.
2. Форма викладу інформації.
3. Питання та відповіді на питання (інформація).

Аргументація: зміст виступу – аргументи, приклади, структура виступу (вступ, основна частина, висновок) – 1 бал.

Форма викладу інформації: поведінка учасника (міміка, жести, голос, звертання до аудиторії, нагадування тези, виділення основних моментів) – 1 бал.

Запитання та відповіді (інформація): формулювання запитань та інформації; аргументи на користь певної сторони; реагування на запитання та інформацію – 1 бал.

Тема 6. Наукова комунікація як складова фахової діяльності педагога

Теоретичний блок

1. Характеристика наукового стилю.
2. Українська термнологія в професійному спілкуванні: а) ознаки терміна; б) термінологічна система; в) загальнонаукова, міжгалузева та вузькоспеціальна термінологія.
3. Логіка наукового викладу.
4. Реферат, тези, конспект.
5. Стаття як науковий твір: структурні елементи. Анотація.
6. Вимоги до написання й оформлення курсової роботи.
7. Науковий етикет.

Практичний блок

1. Ознайомтеся з теоретичним матеріалом до теми.
2. Запишіть визначення таких понять: термін, термінологія; джерела термінології, реферат, анотація, тези, конспект, наукова стаття, курсова робота.
3. Укладіть короткий термінологічний словник обраної вами професії (20 слів).
4. Зробіть фотокопію наукової статті з фахового журналу. Прокоментуйте її структуру та специфіку оформлення покликань.
5. Напишіть анотацію опрацьованої вами наукової статті.
6. Напишіть реферат на одну із запропонованих тем:
 - «Мовний етикет сучасного школяра»;
 - «Етикет сучасної науки»;
 - «Соціопсихолінгвістичний аспект культури мовлення»;
 - «Засоби забезпечення престижності української мови»;
 - «Специфіка формування ораторської компетенції».

Рекомендовані джерела:

1. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: Рідна мова, 1998. 475 с.
2. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. Київ: А. П. Н., 2003. 186 с.
4. Корніяка О. Мистецтво гречності: Чи вміємо ми себе поводити? Київ: Либідь. 96 с.
5. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2003. 311 с.
6. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб. Київ: Каравела, 2008. 352 с.
7. Мистецтво публічних дебатів: навч. посіб. Київ: [б. в.], 2000. 230 с.
8. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство: підруч. для студ. гуманіт. спец. Львів: Світ, 1994. 240 с.
9. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: підручник. Київ: Либідь, 1993. 248 с.
10. Сагач Г. М. Риторика. Київ: Ін Юре, 2000. 340 с.
11. Томан І. Мистецтво говорити: пер. з чес. 2-е вид. Київ: Політвидав України, 1989. 293 с.
12. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ: Алерта, 2013. 696 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 1. Історичний розвиток мов. Класифікація мов. Типи класифікацій

Теоретичний блок

1. Письмо та його функції. Різновиди письма в історичному аспекті:
а) неалфавітне; б) алфавітне.
2. Предметне й малюнкове письмо.
3. Ідеографічне (ієрогліфічне) письмо.
4. Фонографічне письмо.
5. Графіка як наука. Алфавіт.
6. Виникнення та розвиток слов'янської графіки.

Практичний блок

1. Ознайомтеся з теоретичним матеріалом до теми.
2. Підготуйте презентації в програмі Microsoft PowerPoint:
а) «Піктографічні тексти святилища «Кам'яна Могила»; б) «Велесова книга» – українська пам'ятка дохристиянського періоду»; в) «Походження української писемності»; г) «Українська рукописна книга – джерело духовної культури народу (пам'ятки XI–XII ст.)»; ґ) «Українські рукописні пам'ятки XII–XIII ст.»; д) «Пересопницьке Євангеліє» – вершина українського рукописного мистецтва середини XVI ст.».

Рекомендовані джерела

1. Булаховський К. Цікаве мовознавство. 2-ге вид., перероб. і розшир. Львів: Априорі, 2019. 200 с.
2. Деркач Л. Українська рукописна книга – джерело духовної культури народу // Дивослово. 2016. № 11 (716). С. 21–27.
3. Запаскою Я. Ошатність української рукописної книги. Львів: Фенікс, 1998. 136 с.
4. Запаско Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга. Львів: Світ, 1995. 490 с.
5. Запаско Я., Мацюк О., Стасенко В. Початки українського друкарства. Львів: Центр Європи, 2000. 222 с.
6. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів: Інститут українознавства, 2002. 520 с.
7. Ковальчук Г. Рукописні книги та стародруки: навч. посіб. Київ: Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського, 2011. 100 с.
8. Огієнко І. Історія українського друкарства. Київ: Наша культура і наука, 2007. 536 с.
9. Тимошик М. Історія видавничої справи: підручник. Київ: Наша культура і наука, 2003. 496 с.

Тема 2. Фонетика й фонологія. Орфоепія. Вивчення фонетики й орфоепії в школі

Теоретичний блок

1. Структурні рівні мови та розділи мовознавства.
2. Фонетика як наука. Фізичний, артикуляційний та функційний аспекти вивчення звуків. Робота мовних органів під час творення звуків.
3. Класифікація голосних і приголосних звуків. Зміни звуків у потоці мовлення.
4. Фонологія як наука. Фонологічні школи. Інваріант та варіанти фонем.
5. Фонетична й фонематична транскрипції.
6. Вивчення фонетики в базовій середній школі.
7. Орфоепічні норми сучасної української мови.
8. Наголос. Види наголосу. Основні правила наголошування слів в сучасній українській мові.
9. Вивчення акцентуаційних норм у школі.

Практичний блок

1. Схарактеризуйте специфіку роботи мовних органів під час творення голосних звуків та різних типів приголосних звуків.
2. Ознайомтеся з правилами написання фонетичної та фонематичної транскрипцій. Підготуйтеся до виконання вправ.
3. Ознайомтеся з основними правилами наголошування слів в сучасній українській мові. Підготуйтеся до виконання вправ.

4. Виконайте подані нижче завдання.

А. Запишіть тексти фонетичною та фонематичною транскрипцією.

Домовичкам незатишно у місті.

Нема горища й комина. А ніч.

*Немає хати, що їй років двісті,
і не зітхає челюстями піч.*

*Нема колиски, щоб поколихати,
а як і є, то зовсім не така.*

*І навіть сон не ходить коло хати
і не співає “люлі” і “Котка”.*

На Страсть не пишуть хрестика свічками.

З екранів щось стріляє і реве.

*Біда сьогодні буті домовичками,
у інтер'єрах казка не живе.*

Л. Костенко

*За літом літо, літо літо лове,
Чорніє ніч, де вчора день ходив.
І сивіє життя, як поле ковилове,
Як дивне диво з-поміж дивних див.*

*Що посміхалося – сьогодні у задумі.
І що журилося – не журиться, мовчить.*

*Мовчить печаль, і сум мовчить у сумі.
І ти мовчиш. Мовчання й те мовчить...*

М. Вінграновський

Б. Поставте наголоси та введіть слова в речення.

Адресний, броня, вигода, відомість, засідання, лікарський, людський, переїзд, пересічний, шкода, якість, басовий, виразний, дочин, корисний, косий, очний, порядковий, проміжний, сільськогосподарський, черговий, горошина, гуртожиток, добуток, довідник, колесо, кропива, листопад, начинка, олень, ознака, отаман, подруга, позначка, приятель, причіп, решето, рукава (множ.), середина, фартух.

Рекомендовані джерела

1. Баранникова Л. И. Введение в языкознание: учеб. пособие. Изд. 2-е, доп. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ». 2010. 392 с.
2. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис: навч. посіб. для студ. філол. спец. Внз. Київ: Вища шк., 2006. 144 с.
3. Ганич Д., Олійник І. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища шк., 1985. 360 с.
4. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., доповн. Київ Вища школа, 2002. 439 с.
5. Караман С. О., Караман О. В., Бакум З. П. Сучасна українська літературна мова: Підручник. Част. І. Фонетика. Фонологія. Графіка. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2005. 188 с.
6. Караман С. О., Караман О. В. Орфоепічний тренінг. Фонетика. Орфоепія. Стилїстика. Риторика. Завдання і вправи: Навчальний посібник. 3-тє видання перероб. і доп. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 184 с.
7. Маслов Ю. С. Введение в языкознание : учеб. для студ. фил. специальностей вузов. Изд. 2-е, переработ. и доп. Москва: Высш. шк., 1987. 272 с.
8. Орфоепічний словник української мови. В 2 т. Т 1. А-Н / Уклад.: М. М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001. 955 с. (Словники України).
9. Орфоепічний словник української мови. В 2 т. Т 2. О-Я / Уклад.: М. М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001. 917 с. (Словники України).
10. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: підручник / За ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2000. 430с.
11. Пономарів О. Д., Різун В. В., Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова: підручник / За ред. О. Д. Пономарева. 3-є вид. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
12. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 436 с.
13. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Київ, 1981. 184 с.
14. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія: завдання і вправи: навч. посібник для студ. філол. фак. вищ. навч. закладів. Київ: Вища школа, 1995. 151 с.
15. Ющук І. П. Українська мова. Підручник для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2008. 640 с.
16. Українська мова. Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. Київ: Укр. енциклопедія, 2000. 752 с.

Тема 3. Морфеміка та словотвір української мови

Вивчення морфеміки та словотвору в школі

Теоретичний блок

1. Морфеміка як наука про будову слова. Види морфем.
2. Корінь та афікси. Особливості префіксів і суфіксів як основних словотвірних морфем української мови.
3. Основа слова та закінчення.
4. Вивчення морфеміки в школі.
5. Словотворення і словотвір (дери́вація і дериватоло́гія).
6. Специфіка словотвірної похідності в сучасній українській літературній мові.
7. Способи словотворення в сучасній українській літературній мові.
8. Вивчення словотвору в школі.

Практичний блок

- I. Опрацюйте теоретичний матеріал, з'ясуйте основні положення теми.
- II. Складіть конспект, висвітливши такі питання: а) типи морфем; корінь та афікси; б) типи основ слова; в) типи закінчень змінюваних слів; г) морфемний аналіз слів.
- III. Законспекуйте матеріал, висвітливши такі питання: а) словотвірні засоби; б) твірна та похідна основа; в) словотвірний тип, словотвірна модель, словотвірне гніздо; г) морфологічні та неморфологічні способи словотворення.
- IV. Виконайте практичні завдання.
 1. **Зробіть морфемний аналіз слів:** *будувати, розмовонька, вдячний, комарище, пенсне, насаджати, випити, радісно, карпатський, робітник.*
 2. **З-поміж трьох слів виділіть те, що є його формою:**
 - а) товариш – товаришам, товариський, товаришувати;
 - б) зелений – зелень, зеленого, зеленіти;
 - в) діяти – дія, діяли, дійовий;
 - г) сільський – село, селянин, сільське;
 - г) читати – читають, читання, відчитати;
 - д) один – одна, одинокий, одиничний;
 - е) брат – братання, братик, брата.
 3. **Виконайте тестові завдання.**
 - A. У якій групі слів усі похідні розміщені за послідовністю їх утворення?
 1. Закон, беззаконність, законний, законно, беззаконний, беззаконня, незаконно.
 2. Золото, золотити, позолочений, позолотити, золотко, золотий.
 3. Учити, учитель, учительський, учительська (кімната).
 4. Артист, артистично, артистичний, артистизм, артистка.
 - B. У котрому рядку всі слова утворені одним способом?
 1. Висота, пролісок, праліс, прикордонний, вогник.
 2. Предобрий, вісник, трійка, найкраще, прийти.
 3. Передовик, фронтвий, танець, потужність, десяток.
 - B. У котрому рядку всі слова утворені префіксально-суфіксальним способом?

1. Попутник, подорожник, пролісок, безтямний, прошарок.
2. Помешкання, підмінити, пісочний, затишний, обнародувати.
3. Прибережний, безбарвний, бездумний, побратим.

Г. У якій групі слів усі похідні розміщені за послідовністю їх утворення?

1. Гвинт, гвинтик, гвинтівка, загвинчувати, гвинтовий, догвинчувати.
2. Волога, вологий, зволожувати, вологість, волого.
3. Вода, водичка, водяний, водяник, водянистість, водянистий.
4. Вовк, вовчиця, вовчєня, вовчєнятко, по-вовчєму.

Г. У котрому рядку всі слова утворєні одним способом?

1. Комбайнер, шукач, прадїд, збрєяр, всєсильний.
2. Бєндар, козацький, предобрий, вишневий, учєнь.
3. Бїленький, кобзар, вїтерець, грушевий, дощик.

Д. Скїльки слїв утворєно безсуфіксним способом?

Перєїзд, вхїд, вїрність, далекий, вивїз, дозвїл, синь, докїр, дубок.

4. Зробїть морфемний аналіз слїв: *будувати, розмовєнька, вдячний, комарище, пенсне, насаджати, випити, радїсно, карпатський, робїтник.*

5. Дайте визначєння видїлєним частинам слова та обгрунтуйте вїдповїдь (наприклад, у словї газетяр *-яр* – словотворчий суфікс, з його допомогою утворєно новє слово вїд слова газета (корїнь *газет*)).

Гарбузиння, найгарнїший, ручище, картоплина, дописувати, читач, завеликий, написати, розумнїший, лїсостєп, залїзний, учитися, читав, читала, студєнтка, студєнток.

6. Із поданих слїв побудуйте словотвїрнї ланцюжки: *учитель, учити, учительська (кїмната), учительський; бїлити, бїлий, перебїлити.*

7. Доберїть до кожного зі слїв твїрне, визначте твїрну основу.

Переписати, затїнок, молодїсть, чумацький.

8. Зробїть морфемний аналіз слїв за схємою: 1) частина мови; 2) змїнюване чи незмїнюване; 3) основа (похїдна, непохїдна, вїльна, зв'язана) і закїнченнє (повне чи нульове); 4) афікси, їх функція; 5) запишіть чєтири спорїднєних слова.

Крижинка, покришити, ранньостиглий.

9. Визначте корєні слїв, пояснїть виникнєння їх варїантів.

Очистити, очищєний; простити, прощєння; переїздити, проїжджий.

10. Доберїть і запишіть слова із суфіксом *-ець*, що надає таких значєнь: назви людєй за родом занєття; за властивостєями, якостєями.

11. Вкажіть, якї слова в тексті утворєні лексико-семантичним способом.

Як, де і під впливом яких обставин народжуєтьсє мода? Вже в давнї часи у кожної моди був і співатор – людина, яка першою переймала ідею художника-кравця. Імена цих смїливцїв їнколи зберїгались у назві костюма, який з їхньої легкої руки входив у моду. Наприклад, цупкий сїрий капєлюх із чорною стрїчкою називаєтьсє «дербї» – за іменем англїйського графа Дербї, який носив його на перегони.

Популярний сьєгоднї крїй рукава «реглан» було розроблєно спеціально для барона Реглана, який втратив руку під Ватєрлоо.

На початку ХХ ст. молоді люди носили зачіску «а ля Титус», наслідуючи вродливого сина Рембрандта. У 20-ті роки ХІХ ст. став популярним крилатий капелюх генерала Болівара, який очолив боротьбу проти іспанців у Південній Америці. Капелюх так і назвали «болівар».

Був іще один шлях поширення нової моди – театр. Наприклад, у першій чверті ХІХ ст., коли французи захоплювались п'єсами Бомарше, в моду увійшов «альмавіва» – широкий і вільний чоловічий плащ, у який був одягнутий граф Альмавіва, герой п'єси (*Л.Троїцька*).

12. Згрупуйте слова в чотири колонки: 1) зі словотвірними префіксами; 2) із формотвірними префіксами; 3) зі словотвірними суфіксами; 4) з формотвірними суфіксами.

Учитель, учень, щонаймудріший, прадід, гарбузиння, гучніший, картоплина, вогник, доїхав, щebetуха, говорила, сміливець, замалий, гратися, столяр, завідувач, лісок, коник, принести, мушва, шукав, співак, смачніший, бігло, приморський.

Рекомендовані джерела

1. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч. посіб. для студ. філол. спец. вчз. Київ: Вища шк., 1999. 207 с.
2. Горпинич В. О. Українська морфологія. Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. 359 с.
3. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Ч. 1. Київ: Вища шк., 1972. 402 с.
4. Карпіловська Є. А. Конструювання складних словотворчих одиниць. Київ: Наук. думка, 1990. 156 с.
5. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. Київ: УкрНДПСК, 1998. 162 с.
6. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. 2-е вид., доповн. Київ: ВД «Слово», 2010. 327 с.
7. Плющ М. Я. Словотворення та вивчення його в школі: посіб. для вчит. Вид. 2-ге, перероб. Київ: Рад. школа, 1985. 127 с.
8. Словотвір сучасної української літературної мови / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. Київ: Наук. думка, 1979. 406 с.
9. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 1993. 366 с.
10. Сучасна українська літературна мова: морфологія / за заг. ред. І. К. Білдіда. Київ: Наук. думка, 1969. 583 с.
11. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ. 6-те вид., стер. Київ: Вища шк., 2006. 430 с.
12. Григор'єв О. М., Долoman С. Є., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 1997. 399 с.

Тема 4. Лексикологія та фразеологія. Вивчення лексикології й фразеології в школі

Теоретичний блок

1. Лексична система мови. Лексикологія як наука.
2. Слово – основна одиниця мови. Ознаки та функції слова.
3. Значення слова. Типи лексичних значень.
4. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми.
5. Активна й пасивна лексика.
6. Лексика нейтральна й стилістично маркована.
7. Мовна картина світу.
8. Фразеологічна система мови. Типи фразеологізмів, їх походження.
9. Вивчення лексикології та фразеології в школі.

Практичний блок

1. Підготуйте аналітичну записку на одну з тем: «О. Потебня про зовнішню форму, зміст і внутрішню форму слова», «Активний і пасивний лексичний фонд сучасної української мови», «Лексика обмеженого вживання».

2. У поданих синонімічних рядах знайдіть слово-домінанту (відповідь обґрунтуйте). Виявіть слова з універсальною та обмеженою лексичною сполучуваністю.

Базікати, белькотати, бурмотати, гуторити, мимрити, промовляти, твердити, шварготіти, говорити, базікати, верзти, казати, подейкувати, торохтіти, проповідувати, балакати, гомоніти, примовляти, просторікувати, цвенькати.

Дівка, дівуля, панна, панянка, дівчина, відданиця, дівця, дівча, дівчисько, дівчинка, дівчатко.

Дрімати, спочивати, хропти, куняти, почивати, спати, хропіти.

Душевний, доброзичливий, хороший, добрячий, славний, лагідний, лепський, сердечний, добрий, незлобивий, добряга, незлобний.

Зоріти, ясніти, променіти, світитися, горіти, сяяти, променитися, блищати, грати, сіяти.

Крокувати, прямувати, простувати, маршувати, тарабанитися, іти, переставляти ноги, шкандибати, плентатися, ступати, волочитися, чимчикувати.

Неважкий, елементарний, простий, легкий, спрощений, простакуватий, нехитрий, щирий, простолюдний, наївний, нескладний, примітивний, простацький.

Путь, траса, шосе, гостинець, тракт, шлях, дорога, путь, магістраль, автострада, путівець.

Юнак, парубок, хлопець, козак, парубчак, хлопчисько, хлопча, парубійко, хлопчина, хлопцюга, хлопчик.

Чималий, немалий, великий, величезний, велетенський, превеликий, здоровенний, отакенний, колосальний, гігантський, просторий, широкий, грандіозний, капітальний, монументальний, рослий, об'ємний, об'ємистий, масивний, громіздкий, дорідний.

3. За фразеологічним словником збудуйте синонімічний ряд до слів із загальним значенням *досвідчений, утікати, думати*.

4. Об'єднайте пропоновані стійкі словосполучення в синонімічні ряди, поясніть їх значення.

Байдики бити, як мак начетверо, піднімати руку, собаку з'їв, гріти чуба, на цвіту прибитий, докладати рук, і в скрині пусто і в кишені не густо, баглаї гнути, частувати кулаками, має голову на плечах, кидати оком, дурний піп хрестив, гнути горба, бомки стріляти, ханьки м'яти, обводити поглядом, як Сидорову козу бити, ногою ступити ніде, собак ганяти, без лою в голові, ніде просунутися, дурня клеїти, голий як бубон, мов церковна миша, тави ловити, пальця просунути нікуди, бита голова, міряти оком, годувати ляцями, горобцям дулі давати, не зводити очей, стригти по спині, макітра розуму, обстріляний вовк, втуплювати погляд, капустяний качан на в'язах, всі розуми поїв, наминати боки, ламати спину, годувати штурханцями, прясти очима, без царя в голові, умиватися потом, ніде голки встромити, лежати лежнем, давати духопелів, як турецький святий, з мухи слона робити, набивати мозолі, рвати жили, голова набита клоччям, сидні справляти, був на коні і під конем, впиватися очима, частувати потиличниками, не покладати рук, світла голова, ума ні на макове зерня, бистрий на розум, дурний по саму зав'язку, сидіти склавши руки, давати стусанів, згуцувати барви, очима їсти, старий горобець, тягти лямку, походеньки справляти, трохи звізди з неба не знімає, драти вуха, на розум небагатий, яблуку ніде впасти, волосся скубти, живого ума, мозолити руки, розуму палата, давати ляпанців, з натоптаною головою, ні за холодну воду не братися, із лоєм в голові, стріляна птиця, курці ступити ніде, дурному брат, голіший од миші, і пальцем не торкатися, не спускати ока, розуму не позичати, з-під пазурця собі не виколупнути, не в тім'я битий, курці ніде клюнути, ні за плечима ні перед очима, сім неділь на тиждень, стріляти очима, курячий розум.

5. Поясніть особливості стилістичного використання лексичних одиниць у тексті.

На світі можна жить без еталонів,

по-різному дивитися на світ:

широкими очима, з-під долоні,

крізь пальці, у квартиру, з-за воріт.

Від того світ не зміниться ні трохи,

а все залежить від людських зіниць:

в широких відіб'ється вся епоха,

у звужених – збіговисько дрібниць (Л. Костенко).

6. Доберіть українські відповідники до іншомовних слів.

Абсурд, анахронізм, аргумент, аспект, горизонт, екземпляр, еталон, імпульс, кастинг, кворум, компенсація, комунікація, лінгвістика, манускрипт, ментальність, орфографія, реставрація, реформа, сугестія, табу, тираж, філантроп, флексія, юрист, абстрактний, аграрний, архаїчний, візуальний, вокальний, дедлайн, депортація, депутат, експресивний, ідентичний, компаративний, легальний, меркантильний, мобільний, натуральний,

об'єктивний, паралельний, рафінований, респектабельний, сакральний, тактовний, універсальний, дегустувати, ігнорувати, синхронізувати.

7. Вкажіть, яких змін (фонетичних, морфологічних, семантичних) зазнали в лексичній системі української мови нижчеподані запозичення.

Архів (лат. *archivum* – дієвий), *альбом* (лат. *albus* – білий), *арфа* (нім. *Harfe* – арфа), *баштан* (тур. *bostan* – город), *диван* (д.-перс. *dīri-vān* – той, що стосується документів), *гербарій* (лат. *herbarius* – трав'яний), *гроші* (лат. *grossus* – товстий), *банк* (фр. *banque* – ж. р., банк), *агент* (лат. *agens* – дієвий), *гетьман* (нім. *Hauptmann* – капітан), *графік* (ст.-гр. *graphikos* – накреслений), *доктор* (лат. *doctor* – вчитель, наставник), *декан* (лат. *decanus* – головний з десяти, десятник), *дисертація* (лат. *dissertātiō* – трактат, розмірковування), *доцент* (лат. *docere* – навчати), *баритон* (іт. *baritono* – той, що низько звучить), *кафе* (араб. *qahwa* – сорт вина), *князь* (гот. *Kuniggs* – очільник роду), *книга* (д.-тюрк. *Kyñig* – сувій), *козак* (тюрк. *Kazak* – вільна людина, шукач пригод, бродник), *магістр* (лат. *magister* – майстер), *майдан* (перс. *meḡdan* – поле, площа), *парк* (англ. *park* – парк, заповідник), *професор* (лат. *professor* – учитель, викладач), *ринок* (д.-нім. *Rinc* – коло), *синонім* (ст.-гр. *συνώνυμορ* – однойменний), *університет* (лат. *universitas* – сукупність), *гумор* (англ. *humor* – гумор), *орнамент* (лат. *ornamentum* – с. р., прикраса), *вето* (лат. *veto* – забороняю), *хазяїн* (тат. *хџа* – учитель, старець), *школа* (д.-гр. *σχολή* – дозвілля, читання), *цирк* (лат. *circus* – коло).

8. Опрацюйте теоретичний матеріал про походження фразеологізмів і створіть презентацію в програмі Microsoft Power Point «Чи мають слова біографію?» (15 слайдів).

Рекомендовані джерела

1. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч. посіб. для студ. філол. спец. внз. Київ: Вища шк., 1999. 207 с.
2. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Київ: Вища школа, 1972. 402 с.
3. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. 2-е вид., доповн. Київ: ВД «Слово», 2010. 327 с.
4. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 1993. 366 с.
5. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ. 6-те вид., стер. Київ: Вища шк., 2006. 430 с.
6. Григор'єв О. М., Долман С. Є., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 1997. 399 с.

Тема 5. Лексикографія. Типи словників

Теоретичний блок

1. Історія виникнення словників.
2. Типи словників: енциклопедичні, лінгвістичні; короткі, середні, повні; загальні та спеціальні; одномовні, двомовні (перекладні).
3. Характеристика інформації, яку містять тлумачні словники (словники іншомовних слів, термінологічні). Структура словникової статті.
4. Нормативні словники: будова, функції, інформація про мовні одиниці.
5. Генетичні словники: будова, функції, інформація про мовні одиниці.
6. Функціональні словники: будова, функції, інформація про мовні одиниці.
7. Перекладні словники: будова, функції, інформація про мовні одиниці.
8. Вивчення словників у школі.

Практичний блок

1. З'ясуйте основні положення теми, запишіть визначення основних понять.
2. Напишіть міні-дослідження «Історія виникнення словників».
Вимоги до оформлення: обсяг – 5 сторінок друкованого тексту (крім титульної); 14 кегль, міжрядковий інтервал – 1,5; поля: праве – 3 см, ліве – 1 см, верхнє й нижнє – 1,5 см; на титульній сторінці вказати у такій послідовності: назву факультету; тему дослідження; прізвище, ім'я, по батькові студента; шифр групи.
3. Здійсніть порівняльний аналіз словникових статей з реєстровими гаслами *БУДИНОК*, *ПЕРЕКЛАДАЧ*, *УНІВЕРСИТЕТ*, *ФАКУЛЬТЕТ*, *ІНФОРМАЦІЯ*, *ФІЛОСОФІЯ*, *ТЕАТР*, *КНИГА* в «Українському радянському енциклопедичному словнику», у «Словнику української мови» (в 11 томах), у «Словнику синонімів української мови», Л. Полюги.
4. Укладіть словник найуживаніших термінів обраного фаху (50 слів).
5. Подані стійкі словосполучення згрупуйте так: а) термінологічні; б) офіційно-ділові; в) фразеологічні.

Мати на меті, пошитися в дурні, поточний рахунок, взяти участь, акціонерний капітал, накривати мокрим рядном, ставити за мету, штатний розпис, коефіцієнт корисної дії, атомна вага, протокольне доручення, пекти раки, підбивати підсумки, банківський фонд, комерційна таємниця, згідно з рішенням, вжити термінових заходів, піймати облизня, відповідно до умов.

Рекомендовані джерела

1. Головащук І. С. Складні випадки наголошення: словник-довідник. Київ: Либідь, 1995.
2. Словник іншомовних слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ: Наук. думка, 2000. 680 с.
3. Словник синонімів української мови. В 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ: Наук. думка, 2006.
4. Словник української мови. В 11 т. Київ: Наук. думка, 1970–1980.
5. Сучасний орфографічний словник української мови: 180 000 слів / уклад. В. В. Дубічинський, Н. Я. Косенко. Харків: ВД Школа, 2009. 1024 с.
6. Українська радянська енциклопедія. У 12 т. / За ред. М. Бажана. Київ, 177–1985.

Тема 6. Граматика. Граматичне значення, граматична форма, граматична категорія

Теоретичний блок

1. Граматика. Розділи граматики.
2. Граматичне значення, способи вираження граматичних значень.
3. Граматична форма. Граматична категорія.

Практичний блок

1. Опрацюйте матеріал із теми, використавши науково-методичні джерела зі списку рекомендованої літератури.

2. Запишіть визначення таких понять: граматика, граматичне значення, граматична форма, граматична категорія.

3. Визначте граматичні значення повнозначних слів.

Я не приверженець ні старого села, ні старих людей, ні старовини в цілому. Я син свого часу і весь належу вікам своїм. Коли ж обертаюсь я часом до криниці, з якої пив колись воду, і до моєї білої привітної хатини і посилаю їм у далеке минуле своє благословення, я роблю ту лише «помилку», яку роблять і робитимуть, скільки світ стоятиме, душі народні живі всіх епох і народів, згадуючи про незабутні чари дитинства. Світ одкривається перед ясними очима перших літ пізнання, всі враження буття зливаються в невмирущу гармонію, людяну, дорогоцінну. Сумно і смутно людині, коли висихає і сліпне уява, коли, обертаючись до найдорожчих джерел дитинства та отрочтва, нічого не бачить вона дорогого, небуденного, ніщо не гріє її, не будить радості ані людяного суму. Безбарвна людина ота, яку посаду не посідала б вона, і труд її, не зігрітий теплим промінням часу, безбарвний. Сучасне завжди на дорозі з минулого в майбутнє (О. Довженко).

4. Створіть парадигму усіх граматичних форм поданих слів.

Веселий, цінний, будинок, обрій, море, береза, двері, метро, вона, той, п'ять, п'ятий, весело, співати, скочити, скакати, вийти, гріти, запитати, побілений, розквітлий.

Рекомендовані джерела

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія: підручник. Київ: Либідь, 1993. 336 с.
2. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика української мови. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 398 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підруч. для студ. внз. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
4. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч. посіб. для студ. філол. спец. внз. Київ: Вища шк., 1999. 207 с.
5. Горпинич В. О. Українська морфологія. Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. 359 с.
6. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Ч. 1. Київ: Вища шк., 1972. 402 с.
7. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Донецьк: ДонДУ, 1996. 435 с.
8. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: морфологія. Вінниця: Поділля-2000, 2003. 464 с.

9. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова: морфологія. Київ: Вища шк. 1983. 264 с.
10. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. 2-е вид., доповн. Київ: ВД «Слово», 2010. 327 с.
11. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 1993. 366 с.
12. Сучасна українська літературна мова: морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 583 с.
13. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ. 6-те вид., стер. Київ: Вища шк., 2006. 430 с.
14. Григор'єв О. М., Доломан С. Є., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 1997. 399 с.

Тема 7. Частини мови та принципи їх виділення. Вивчення частин мови в школі

Теоретичний блок

1. Іменник як частина мови. Морфологічні категорії іменника.
2. Прикметник. Специфіка морфологічних категорій прикметника.
3. Числівник. Займенник. Лексико-граматичні особливості займенників.
4. Дієслово. Граматичні категорії дієслова.
5. Прислівник як частина мови. Службові частини мови.

Практичний блок

1. З'ясуйте основні положення теми й створіть словник термінів.
2. Виконайте практичні завдання.
3. Підготуйтеся обговорити в малих групах різні підходи до класифікації частин мови (В. Виноградова, І. Ковалика, В. Горпинича, І. Кучеренка, І. Вихованця, К. Городенської та І. Вихованця).
4. Встановіть частиномовну належність слів, мотивуючи свій висновок лексико-граматичними чи граматичними ознаками кожного слова.

Мова, як відомо, є не лише засобом спілкування. Це також спосіб сприймання світу, відтворення його в свідомості людини. Кожен народ сприймає світ не зовсім так, як інші народи, тому в усіх мовах є щось неповторне, оригінальне. Кожна мова має власне світло, яке виблискує в безмежному океані мов Землі (О. Пономарів).

5. Визначте граматичні форми іменників і прикметників у тексті.

Як основа духовності народу, мова є підмурком існування нації. Історія дає багато прикладів, коли зі зникненням мови зникав народ. Скажімо, з XVIII ст. вийшла з ужитку через утрату носіїв полабська мова – і припинив існування один із слов'янських народів (полабські племена жили між Одрою і Лабою, звідки й назва племен). І навпаки, зберігаючи рідну мову, народ зберігає себе. З трагічної історії вірмен знаємо, що їх залишилася десята частина на десятій частині території, решту було знищено або розсіяно по цілому світові. Але живе вірменська мова, і з нею живе гордий прадавній вірменський народ (О. Пономарів).

6. Визначте способи вираження граматичних значень повнозначних слів у поданому тексті М. Рильського.

*Як парость виноградної лози
Плекайте мову. Пильно й
ненастанно*

*Політь бур'ян. Чистіша від
сльози*

*Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм живим
життям.*

Прислухайтесь, – як океан співає

–

*Народ говорить. І любов, і гнів
У тому гомоні морським. Немає*

*Мудріших, ніж народ, учителів:
У нього кожне слово – це перлина,
Це праця, це натхнення, це
людина.*

*Не бійтесь заглядати у словник:
Це пишний яр, а не сумне
провалля;*

*Збирайте, як розумний садівник,
Достиглий овоч у Грінченка й
Даля.*

*Не майте гніву до моїх порад
І не лінуйтеся доглядати свій сад.*

7. Самостійно випишіть з художніх творів 7 речень із прикладами переходу слів з однієї частини мови в іншу. Поясніть.

Рекомендовані джерела

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія: підручник. Київ: Либідь, 1993. 336 с.

2. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика української мови. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 398 с.

3. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підруч. для студ. внз. Київ: Академія, 2004. 336 с.

4. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч. посіб. для студ. філол. спец. внз. Київ: Вища шк., 1999. 207 с.

5. Горпинич В. О. Українська морфологія. Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. 359 с.

6. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Ч. 1. Київ: Вища шк., 1972. 402 с.

7. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Донецьк: ДонДУ, 1996. 435 с.

8. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: морфологія. Вінниця: Поділля-2000, 2003. 464 с.

9. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова: морфологія. Київ: Вища шк. 1983. 264 с.

10. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. 2-е вид., доповн. Київ: ВД «Слово», 2010. 327 с.

11. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 1993. 366 с.

12. Сучасна українська літературна мова: морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 583 с.

13. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ. 6-те вид., стер. Київ: Вища шк., 2006. 430 с.

14. Григор'єв О. М., Долман С. Є., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 1997. 399 с.

Тема 8. Речення. Текст. Вивчення речення в школі

Теоретичний блок

1. Ознаки речення. Класифікація речень.
2. Характеристика простого речення. Просте ускладнене речення.
3. Складносурядне, складнопідрядне та складне безсполучникове речення.
4. Текст як об'єкт синтаксично-комунікативного аналізу.
5. Основні ознаки тексту: когезія (структурна зв'язність), когеренція (змістова зв'язність), ситуативність, інтенційність.
6. Основні типи зв'язків у тексті: семантичне дублювання, асоціативний зв'язок, логічний зв'язок, інтертекстуальний зв'язок.
7. Абзац як композиційно-комунікативна одиниця, його роль у членуванні тексту. Співвідношення між абзацом і складним синтаксичним цілим.

Практичний блок

1. Опрацюйте теоретичний матеріал.
2. Законспекуйте визначення основних понять: речення, просте речення, складне речення, надфразна єдність, текст.
3. Зробіть синтаксичний аналіз поданих речень.

1. Дерево стояло ще голе, однак на вітах його вже починалося пташине життя. 2. А літо йде полями і гаями, і вітер віє, і цвіте блакить. 3. Люблю твій шум і шепіт серед поля і серцем чую силу наливну. 4. Батько підхопив Іванка на руки, і вони побігли. 5. Учися чистоти і простоти і, стоптуючи килим золотий, забудь про вежі темної гордині. 6. Чужих два слова в пісні буде – і пісня вся тоді чужа! 7. І потечуть веселі ріки, а озера кругом гаями поростуть. 8. Ми в боротьбі пройшли крізь бурі і негоди і творимо життя незборне, молоде. 9. То вітерець дихне, то коник в житі засюрчить. 10. Чи ти мій сон, чи ти моя уява. 11. Привчав мене батько трудитись до поту, а мати – любити пісні. 12. Краю мій, люблю я тебе і вдень і вночі, вранці і ввечері і не знаю краю своєї любові. 13. Земля не може жити без сонця, а людина без щастя. 14. І ламалось гілля на дереві, і зривалося листя, і далеко гонив його вітер в сумнеє поле. 15. Лука зазеленіла, і груша із зломленою верхвиною біля хатки вбралася в листву, і зашумів гай по горах округи, і розливсь Дніпро й далеко-далеко заточивсь розливним потоком. 16. Там, у вікні, і усміх, і роса, і не смеркають з роду в рід народи, і сходить день, і мови сходить врода. 17. А мати хоче научати, та соловейко не дає.

4. Визначте засоби зв'язку речень у поданому тексті.

Річ у тім, що коли американці свого часу запускали з мису Канаверал дослідну станцію з якимось особливо потужним телескопом, що мав прецизійно точну систему дзеркал, то, виявивши в останній момент дефект головного дзеркала, призупинили запуск, усунули дефект і лише тоді запустили цей телескоп на орбіту. В переносному значенні таким телескопом, з такою системою дзеркал у кожній нації, в кожному суспільстві повинен бути весь комплекс гуманітарних наук, з літературою, освітою, мистецтвом, – і в складному спектрі цих дзеркал і віддзеркалень суспільство може мати об'єктивну картину самого себе і давати на світ невикривлену інформацію

про себе, сфокусовану в головному дзеркалі. Ефект головного дзеркала, точність його оптики, грають вирішальну роль. У нас же цей телескоп давно застарів, ніколи не модернізується, його обслуга часом не дуже й грамотна, а часом і недобросовісна й упереджена, так що нація відбивається не в системі розумно встановлених дзеркал, фокусується не в головному дзеркалі, а в шкельцях некоректно поставлених лінз і призм, що заломлюють її до невпізнання. Маємо не ефект, а дефект головного дзеркала, місями воно розбите, уламки розкидані скрізь по світу. Та й взагалі цей телескоп встановлений нам не нами. Запрограмований на систему анахронічних уявлень, він умисно спотворює обличчя нації. Відтак і живемо в постійному відчутті негараздів, психологічного дискомфорту, викривленої істини. В той час, коли справжня дослідна станція з потужним нашим телескопом давно вже повинна пролітати над світом, вивчати світ об'єктивно, і об'єктивно ж віддзеркалювати світові нас.

Раніше це було неможливо. Ми були у складі імперії, вона робила свій імідж на експорт, коригувала систему ідеологічних дзеркал, створювала ілюзію своєї, а відтак і нашої, присутності у світі. Насправді ж ми були на світовій сцені лише по цей бік залізної завіси. Чманіли в ідеологічній риторичній, самі собі аплодували, не бракувало й запевнень, що ми великий народ, носії передових ідеалів, що у нас всесвітньо відомий Шевченко etc. Водночас відбувався нечуваний за цинізмом геноцид нації шляхом репресій, голодоморів та асиміляції, послідовна її дискредитація в очах народонаселення, індексування чіпких ідеологем типу “націоналісти”, “сепаратисти”, “зрадники”, і все це в сліпучих перехресних променях добре віділіфонованих імперських лінз. Коли ж з гуркотом упала залізна завіса, виявилось, що по той бік завіси нас нема. Україну мало хто знає, її все ще плутають із Росією, її проблеми для світу неактуальні, за нею тягнеться шлейф історичних упереджень, не спростованих нами й досі. Для багатьох це було страшним відкриттям, для деякого прикрою несподіванкою, а дехто буквально пережив шок. А надто це тяжко було, я думаю, для молодих амбітних людей, що саме входили у життя, не обтяжені тягарем ретроспекцій, ані жодним з національних комплексів, готові гідно жити і працювати. А тут раптом така гнітюча і принизлива реальність. Виявилось, що майже ніде в університетах світу немає українських кафедр, все сприймається крізь призму русистики, що в діаспорі молодь українського походження захищає докторати з російської літератури, бо інакше матиме комплікації з працевлаштуванням, що українські наукові й культурні інституції – це такі капсули українства в психологічно дистанційованому середовищі, без стабільних контактів зі значно престижнішими інституціями інших діаспор. Що негативні імпульси щодо української культури пустили глибоке й розгалужене по світу коріння. І що ставлення до українців як до нації дуже специфічне, часто закамуфльоване до того, що самі його носії майже не усвідомлюють своєї шовіністичної інфікованості. Що повинна була відразу зробити Україна? Насамперед – об'єктивно оцінити ситуацію. Поставити свою оптику, свою систему дзеркал. Розробити свою гуманітарну політику, її стратегію та пріоритети. Зафіксувати себе у свідомості людства парадоксом молодії

держави з тисячолітньою культурою, що була досі заблокована в силу історичних причин. Бути відкриттям для світу, а не морально ущербним народом в абераціях чужих віддзеркалень. Перш за все треба було знати, що в Росії головне імперське дзеркало стоїть точно, протирається до блиску регулярно, і механізми системи гостронаправлених антен чітко відрегульовані. І ставити нашівидку свої так-сяк змонтовані рефрактори, тобто телескопи, що заломлюють світло в мінімальній кількості лінз нерозумно і неефективно. Тим більше, якщо це робиться з простодушною “точністю до навпаки”, за принципом – не “Россія родина слонів”, а ми – батьківщина індиків. Ефективне не те, що заперечує чуже, а те, що утверджує своє. Замість цього у нас пішли за інерцією. Прийняли добродушно дотепну формулу Л. Кравчука: “Маємо те, що маємо”, і не зробили рішучої спроби змінити ситуацію. Більш того, ще й поглибили її за останні роки. Не протиставивши дезінформації про Україну потужної гуманітарної думки, розпочали входження у Європу з оберемком анахронічних проблем. Знайшлися “будителі”, які зчинили великий шум і витворили добрячий таки мультиплікатор – націю, що хроче, стоячи на колінах. Або двох українців, з яких неодмінно вегетують три гетьмани. Стало мало не правилом доброго тону повернути щось несхвальне про менталітет цілої нації. Розгулялися некеровані стихії взаємних звинувачень, дразливі рефлексії щодо історії України та її видатних діячів. Невідь з якого нафталіну видобуто комплекс меншовартості. Нація виявилася незахищеною. Ореол, аура – це дуже тонка матерія, це не панцир і не щит, а, проте, нації, які мають ауру, надбану віками, захищені надійніше. Втім, помічено, що імперії завжди страждають на манію величі, а народи поневолені схильні до самобичування.

(Ліна Костенко “Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала”).

Рекомендовані джерела

1. Григор'єв О. М., Долман С. Є., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ: Либідь, 1997. 399 с.
2. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища шк., 1993. 366 с.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. Донецьк: ДонНУ, 2001. 662 с.
4. Мельничайко В. Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови. Київ: Рад. шк., 1986. 168 с.
5. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ. 6-те вид., стер. Київ: Вища шк., 2006. 430 с.
6. Сучасна українська літературна мова: морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 583 с.
7. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ Академія, 2004. 408с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Назви тем	Зміст роботи	Форма контр.
Змістовий модуль 1. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти		
Тема 1. Політика у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа”	<p>1. Опрацювати джерела: Закон “Про освіту” (2017); Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи; Нова українська школа: внутрішня система забезпечення якості освіти; Нова українська школа: порадник для вчителя.</p> <p>2. Підготуватися до дискусії “Чи формує нова українська школа компетентності для життя?”</p>	ДС (під час пр. зан.)
Тема 3. Траєкторія підготовки вчителя-словесника в ЗВО на рівні освітнього ступеня бакалавра	<p>1. Опрацювати такі документи: Українська мова. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (2017); Українська література. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (2017); Українська мова. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту (2017); Українська література. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту (2017).</p> <p>2. Підготуватися до обговорення програм з української мови та літератури для закладів загальної середньої освіти під час практичного заняття.</p>	ДС (під час пр. зан.)
Тема 6. Державна мова – мова професійного спілкування	<p>1. Опрацювати джерела: Конституція України. Стаття 10; Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII (25.04.2019); Закон України «Про засади державної мовної політики» № 5029-VI (12.07.2012); Фаріон І. “Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV–XVII століттях: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива”.</p> <p>2. Підготуватися до проведення дебатів (оксфордська модель): “Чи доречно надавати регіональній мові статус державної?”</p>	ДБ (під час пр. зан.)
Тема 9. Дотримання правил академічної доброчесності в освітній та науковій діяльності	Підготувати реферат “Академічне письмо та доброчесність”.	Р
Тема 10. Курсова робота з	Вибрати тему курсової роботи з методики	перевір

методики навчання української мови як самостійна навчально-наукова праця	навчання української мови. Визначити мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Скласти план. Оформити й роздрукувати титульну сторінку, план, вступ.	ка роздр. матеріалу
Змістовий модуль 2. Мовознавство як наука про мову		
Тема 1. Сутність мови, її функції. Мова як знакова система	Підготувати повідомлення “Мовна картина світу й реальність”	Р
Тема 2. Мова і мовлення. Мова і мислення		
Тема 5. Походження української мови	Написати аналітичне есе про походження української мови	АЕ
Тема 6. Мовознавство як наука про мову	Написати реферат “Живі та мертві мови”	Р
Тема 10. Граматика. Вивчення граматики в школі	Написати повідомлення “Рекомендовані види робіт під вивчення граматики в школі”	РМГ

Політика оцінювання

Методами діагностики успішності навчання є перевірка вміння оперувати здобутими знаннями під час виконання певних видів робіт на практичних заняттях. Форми контролю: проведення дискусій, виконання тестових завдань, перевірка рефератів та аналітичних есе, тренінг, робота в малих групах, виконання вправ, лінгвістичних задач, створення проєктів та презентацій, перевірка самостійно виконаних студентами завдань.

Максимальний бал студент отримує за умови бездоганного виконання завдань, дотримання при цьому правил академічної доброчесності, відвідування практичного заняття. Відсутність на занятті з поважних причин (за умови підтвердження) передбачає можливість перескладання теми, однак унеможливорює отримання максимальної оцінки, зменшуючи її на бал.

Критерії оцінювання занять поточного контролю

Змістовий модуль 1 (максимально 18 балів)

Оцінювання практичних занять (теми № 1, 2, 4, 5, 7, 8):

максимально 3 бали – студент має системні знання з теми, оперує ними під час дискусії або виконання конкретних практичних завдань, дотримується правил академічної доброчесності, без помилок виконує вправи й тестові завдання;

оцінка 2 бали – студент має добрі знання з теми, використовує їх під час дискусії, виконує конкретні практичні завдання із незначними помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка 1 бал – студент має певні знання з теми, неповно відповідає на запитання, виконує практичні завдання з помилками, частково дотримується правил академічної доброчесності.

Бали за відпрацювання практичних занять змістового модуля 1:

максимально 2 бали – студент має системні знання з теми, оперує ними під час дискусії або виконання конкретних практичних завдань, дотримується правил академічної доброчесності, без помилок виконує вправи й тестові завдання;

оцінка 1,5 бала – студент має добрі знання з теми, використовує їх під час дискусії, виконує конкретні практичні завдання із незначними помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка 1 бал – студент має певні знання з теми, неповно відповідає на запитання, виконує практичні завдання з помилками, частково дотримується правил академічної доброчесності.

Змістовий модуль 2 (максимально 22 бали)

Оцінювання практичних занять (теми № 4, 8, 9, 10):

максимально 4 бали – студент має системні знання з теми, оперує ними під час дискусії або виконання конкретних практичних завдань, дотримується правил академічної доброчесності, без помилок виконує вправи й тестові завдання;

оцінка 3 бали – студент має добрі знання з теми, використовує їх під час дискусії, виконує конкретні практичні завдання із незначними помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка 2 бали – студент має певні знання з теми, частково використовує їх під час дискусії, виконує практичні завдання з помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка *1 бал* – студент має певні знання з теми, неточно відповідає на запитання викладача, виконує практичні завдання з помилками, частково дотримується правил академічної доброчесності.

Практичні заняття (теми № 3, 7):

максимально *3 бали* – студент має системні знання з теми, оперує ними під час дискусії або виконання конкретних практичних завдань, дотримується правил академічної доброчесності, без помилок виконує вправи й тестові завдання;

оцінка *2 бали* – студент має добрі знання з теми, використовує їх під час дискусії, виконує конкретні практичні завдання із незначними помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка *1 бал* – студент має певні знання з теми, неповно відповідає на запитання, виконує практичні завдання з помилками, частково дотримується правил академічної доброчесності.

Бали за відпрацювання практичних занять змістового модуля 2

Теми № 4, 8, 9, 10:

максимально *3 бали* – студент має системні знання з теми, оперує ними під час дискусії або виконання конкретних практичних завдань, дотримується правил академічної доброчесності, без помилок виконує вправи й тестові завдання;

оцінка *2 бали* – студент має добрі знання з теми, використовує їх під час дискусії, виконує конкретні практичні завдання із незначними помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка *1 бал* – студент має певні знання з теми, частково використовує їх під час дискусії, виконує практичні завдання з помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка *0,5 бала* – студент має певні знання з теми, неточно відповідає на запитання викладача, виконує практичні завдання з помилками, частково дотримується правил академічної доброчесності.

Теми № 3, 7:

максимально *2 бали* – студент має системні знання з теми, оперує ними під час дискусії або виконання конкретних практичних завдань, дотримується правил академічної доброчесності, без помилок виконує вправи й тестові завдання;

оцінка *1 бал* – студент має добрі знання з теми, використовує їх під час дискусії, виконує конкретні практичні завдання із незначними помилками, дотримується правил академічної доброчесності;

оцінка *0,5 бала* – студент має певні знання з теми, неповно відповідає на запитання, виконує практичні завдання з помилками, частково дотримується правил академічної доброчесності.

Критерії оцінювання робіт модульного контролю

Модульні контрольні роботи 1, 2 (максимально 30 балів)

МКР складається з 3 частин: а) тестові завдання за темами № 1–10 (максимально 10 балів); б) практичне завдання (максимально 10 балів); в) завдання, що передбачає розгорнуту відповідь (максимально 10 балів).

Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік.

Підсумкова залікова оцінка – це сума поточних балів, отриманих під час практичних занять (максимально – 40), та балів за дві модульні контрольні роботи (після вивчення відповідних змістових модулів (максимально – 60)).

Якщо підсумковий бал є незадовільним, студент має право упродовж двох днів після оголошення підсумкового бала перескласти певні теми у формі усного опитування або написання підсумкового тесту (на вибір викладача) з метою підвищити оцінку.

Студенти не можуть бути допущені до складання заліку, якщо вони не мають балів за поточне оцінювання. Щоб отримати допуск, потрібно виконати практичні завдання до певних тем (на вибір викладача).

Форма проведення заліку: виконання письмової роботи, що складається із різних завдань (тестових, практичних, відкритого типу), зміст яких відповідає темам двох змістових модулів (максимальний бал – 60). У цьому випадку залікова оцінка – це сума балів за поточне оцінювання та залікову письмову роботу.

Поточний контроль (макс = 40 балів)												Модульний контроль (макс = 60 балів)		Заг. кільк. балів
Модуль 1						Модуль 2						МКР 1	МКР 2	
Змістовий модуль 1 (18 балів)						Змістовий модуль 2 (22 бали)								
T ₁	T ₂	T ₄	T ₅	T ₇	T ₈	T ₃	T ₄	T ₇	T ₈	T ₉	T ₁₀	30	30	100
3	3	3	3	3	3	3	4	3	4	4	4			

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Баранникова Л. И. Введение в языкознание: учеб. пособие. Изд. 2-е, доп. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ». 2010. 392 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології: навч. посіб. Київ: Академія, 2006. 248 с.
3. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис: навч. посіб. для студ. філол. спец. Внз. Київ: Вища шк., 2006. 144 с.
4. Булаховський К. А. Цікаве мовознавство. 2-ге вид., перероб. і розшир. Львів: Априорі, 2019. 200 с.
5. Вступ до мовознавства: підручник / І. О. Голубовська, С. М. Лучканин, В. Ф. Чемес та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2016. 320 с.
6. Вусик Г. Л. Вступ до мовознавства: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Донецьк: Ноулідж, 2010. 358 с.
7. Ганич Д., Олійник І. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища шк., 1985. 360 с.
8. Гречко В. А. Теория языкознания. Москва: Высш. шк., 2003. 375 с.
9. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. А. П. Грищенко. 3-тє вид., доповн. Київ Вища школа, 2002. 439 с.
10. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підручник. Київ: Академія, 2004. 236 с.
11. Дубічинський В. В. Основи загального та прикладного мовознавства: навч. посіб. Харків: Мадрид, 2016. 220 с.
12. Жуйкова М. В. Лінгвістичні задачі: метод. посіб. до курсу «Вступ до мовознавства». Луцьк: Вежа, 2000. 36 с.
13. Караман С. О., Караман О. В., Бакум З. П. Сучасна українська літературна мова: Підручник. Част. І. Фонетика. Фонологія. Графіка. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2005. 188 с.
14. Караман С. О., Караман О. В. Орфоепічний тренінг. Фонетика. Орфоепія. Стилїстика. Риторика. Завдання і вправи: Навчальний посібник. 3-тє видання перероб. і доп. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 184 с.
15. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник. 2-е вид. Київ: Академія, 2009. 336 с.
16. Копач И. О. Введение в языкознание: учеб. для студ. пед. ин-тов. Изд. 2-е, перераб. и доп. Москва: Просвещение, 1987. 286 с.
17. Крайчинська Г. В. Навчальні матеріали до курсу «Вступ до мовознавства»: метод. рекомендації для студентів І курсу бакалаврату напряму «Філологія» спеціальності «Англійська мова та література». Острого: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2013. 110 с.
18. Левицький А. Е. Вступ до мовознавства : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Центр навч. л-ри, 2006. 104 с.
19. Маслов Ю. С. Введение в языкознание : учеб. для студ. филол. специальностей вузов. Изд. 2-е, переработ. и доп. Москва: Высш. шк., 1987. 272 с.
20. Мельников Г. П. Системная типология языков. Принципы. Методы. Модели. Москва: Наука, 2003. 395 с.
21. Норман Б. Ю. Сборник задач по введению в языкознание : учеб. пособие для студ. филол. спец. ун-тов и пед. ин-тов. Минск: Вышэйш. шк., 1989. 232 с.
22. Орфоепічний словник української мови. В 2 т. Т 1. А-Н / Уклад.: М. М. Пещак

та ін. Київ: Довіра, 2001. 955 с. (Словники України).

23. Орфоепічний словник української мови. В 2 т. Т 2. О-Я / Уклад.: М. М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001. 917 с. (Словники України).

24. Петровська С. С. Вступ до мовознавства: навч.-метод. комплекс: для студ. ф-ту інозем. філології. У 3-х част. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня "Рута"», 2016. 155 с.

25. Плющ М.Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: підручник / За ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2000. 430с.

26. Пономарів О. Д., Різун В. В., Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова: підручник / За ред. О. Д. Пономарева. 3-є вид. Київ: Либідь, 2005. 400 с.

27. Реформатский А. А. Введение в языкознание: учебник. Москва: Аспект Пресс, 2006. 536 с.

28. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712.

29. Сухорольська С. М., Федоренко О. І. Методи лінгвістичних досліджень: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 344 с.

30. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 436 с.

31. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Київ, 1981. 184 с.

32. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія: завдання і вправи: навч. посібник для студ. філол. фак. вищ. навч. закладів. Київ: Вища школа, 1995. 151 с.

33. Українська мова. Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співгол.), М. П. Зяблюк та ін. Київ: Укр. енциклопедія, 2000. 752 с.

34. Фаріон І. Д. Суспільний статус староукраїнської (руської) у XIV–XVII століттях. Мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива: монографія. Монографія. 2-ге вид., виправл. Львів: Вид-во Львівс. політехніки, 2018. 656 с.

35. Ющук І. П. Українська мова. Підручник для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2008. 640 с.

Додаткова

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Н. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1736 с.

3. Ганич В. О., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища шк., 1985. 360 с.

4. Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови. Львів: Фенікс, 1996. 222 с.

5. Деркач Л. Українська рукописна книга – джерело духовної культури народу // Дивослово. 2016. № 11 (716). С. 21–27.

6. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Либідь, 2001. 222 с.

7. Запаскою Я. Ошатність української рукописної книги. Львів: Фенікс, 1998. 136 с.

8. Запаско Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга. Львів: Світ, 1995. 490 с.

9. Запаско Я., Мацюк О., Стасенко В. Початки українського друкарства. Львів: Центр Європи, 2000. 222 с.

10. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. Львів: Інститут українознавства, 2002. 520 с.
11. Ковалик І. Мова і мовлення та форми їх існування. *Питання українського і слов'янського мовознавства: вибр. пр.* Львів, 2008. Ч. 2. С. 116–126.
12. Ковальчук Г. Рукописні книги та стародруки: навч. посіб. Київ: Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського, 2011. 100 с.
13. Левицький Ю. М. Мови світу: енциклопедичний довідник. Львів: Місіонер, 1998. 201 с.
14. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 36–41.
15. Мельничук О. Мова і мислення. *Українська мова*. 2007. № 2. С. 3–8.
16. Мізін К І. Нові напрями в українському мовознавстві: зіставна лінгвокультурологія. *Мовознавство*. 2012. № 6. С. 38–52.
17. Мова як система : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. А. Глущенко, Ю. В. Ледняк, В. М. Овчаренко, І. М. Рябініна. Київ: Центр учб. л-ри, 2011. 132 с.
18. Огієнко І. Історія українського друкарства. Київ: Наша культура і наука, 2007. 536 с.
19. Перебийніс В. Ступені генетичної спорідненості української мови з іншими мовами: статистичний зв'язок / В. Перебийніс // *Українська мова*. 2012. № 3. С. 31–38.
20. Полюга Л. М. Словник антонімів. Київ: Рад. школа, 1987. 173 с.
21. Полюга Л. М. Словник українських морфем. Львів: Світ, 2001. 448 с.
22. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К., 2006. 716 с.
23. Словник іншомовних слів / ред. О. С. Мельничук. Київ: Гол. редакція УРЕ, 1985. 966 с.
24. Словник синонімів української мови / ред. кол. Бурячок А. А., Гнатюк Г. М., Головащук С. І. та ін. У 2 т. Київ: Наук. думка, 1999–2000. Т.1. 1999–2000. 1040 с.; Т.2. 1999–2000. 960 с.
25. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наук. думка, 1970–1980.
26. Словник фразеологізмів української мови / Нац. акад. наук України, Ін-т укр. мови, Укр. мовно-інформац. фонд; укл. В. М. Білоноженко та ін. Київ: Наук. думка, 2008. 1104 с.
27. Тимошик М. Історія видавничої справи: підручник. Київ: Наша культура і наука, 2003. 496 с.
28. Українська мова. Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Павлюк та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 2000. 752 с.
29. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності). Львів: Місіонер, 2000. 299 с.

Інтернет-ресурси

Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

Державний стандарт базової середньої освіти: 5-9 класи Нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/10/08/derzhstandartbazovoiosvityprezentatsiya.pdf>

Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як

державної» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola>

Нова українська школа: внутрішня система забезпечення якості освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki>

Нова українська школа: поради для вчителя [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya>

Проект професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-za-profesiyami-vchitel--zzso>

Українська мова. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Українська література. 5-9 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Українська мова. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Українська література. 10-11 кл. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Український лінгвістичний портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua>

Навчально-методичне видання

ДЕРКАЧ Лариса Миколаївна

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

*Матеріали для практичних занять
та самостійної роботи з курсу*

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. Арк. 2,6

ВОРВП «Надстир'я»
43016 м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 7
Тел (0332) 72-20-13. E-mail: nadstyria@gmail.com

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 349 від 02.03.2001

Деркач Л. М.

Д 368 Вступ до спеціальності: Матеріали для практичних занять та самостійної роботи з курсу. Луцьк: Надстир'я, 2020. 44 с.

Видання містить матеріали для практичних занять та самостійної роботи з курсу «Вступ до спеціальності».

Для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Українська мова та література. Світова література».

УДК 811.161.2'342